

भूमे गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: १

संख्या: १४

मिति: २०७४/१२/१८

भाग-२

भूमे गाउँपालिका

विपद् व्यवस्थापन तथा प्रकोप विशेष कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका-२०७४

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति २०७४/०७/२०

बैठक संख्या २, मिति २०७९/०५/१८ को निर्णयबाट राहत रकम सम्बन्धी व्यवस्था संशोधन सहित)

भवितव्य रूपमा प्राकृतिक वा मानवीय कारणले विपद् तथा प्रकोप जतिखेर पनि जुनसुकै स्थानमा आउन सक्ने भएकाले मानव जीवनको रक्षा, मानव अधिकारको प्रवर्द्धन र मानवहित सुनिश्चित गर्न गाउँपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापन कोषको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी प्रकोप पीडितको घाउमा मलम स्वरूप तत्काल खोजी, उद्धार, राहत तथा पुनर्स्थापनाका कार्यलाई सहयोग पुऱ्याउन यो निर्देशिका जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

१ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

१.१ यस सञ्चालन निर्देशिकाको नाम "विपद् व्यवस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका-२०७४" रहेको छ ।

१.२ यो निर्देशिका भूमे गाउँ कार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२ परिभाषा

(क) "निर्देशिका" भन्नाले विपद् व्यवस्थापन तथा प्रकोप विशेष कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका-२०७४ बुझिनुपर्छ ।

(ख) "कोष" भन्नाले विपद् व्यवस्थापन कोष बुझिनुपर्छ ।

(ग) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले विपद् व्यवस्थापन तथा प्रकोप विशेष कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समिति बुझिनुपर्छ ।

(घ) "समिति" भन्नाले विपद् व्यवस्थापन समितिलाई बुझिनुपर्छ ।

(ङ) "प्रकोप" भन्नाले प्राकृतिक कारणबाट भवितव्य सिर्जित भौतिक तथा मानवीय क्षति गर्ने खालका विपद् तथा प्रकोपलाई बुझिनु पर्दछ । सो शब्दले मानवीय कारणबाट भवितव्य रूपमा आइपर्ने विपद्लाई समेत बुझाउनेछ ।

३ कोषको स्थापना

३.१ गाउँपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापन कोष नाम गरेको छट्टै एक कोषको स्थापना हुनेछ ।

४ कोषको कार्यालय

४.१ कोषको सचिवालय भूमे गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, रुकुम (पूर्व)मा हुनेछ ।

परिच्छेद-२

कोषको अवधारणा, लक्ष्य, उद्देश्य र नीति

५. कोषको अवधारणा:

गाउँपालिकामा हुने सबै प्रकारका प्रकोपहरुलाई न्यूनीकरण गरी प्रकोप पीडित व्यक्ति, परिवार तथा समूहको संख्यामा कमी ल्याउनुका साथै प्रकोप पीडितलाई केही राहत सहयोग पुऱ्याउनु नै कोषको अवधारणा हुनेछ ।

६. लक्ष्य:

प्राकृतिक प्रकोपमा परेका परिवार, संघ/संस्थालाई पुनर्स्थापनामा सहयोग पुऱ्याई प्रकोप पीडित अवस्थाबाट गाउँपालिकालाई मुक्त गर्न सहयोग पुऱ्याउनु कोषको प्रमुख लक्ष्य रहेको छ ।

७. उद्देश्य:

कोषका उद्देश्य देहाय अनुसार हुनेछन्:

- (क) प्रकोप पीडितलाई तत्काल उद्धार सहयोगका लागि कोषको व्यवस्था गर्ने ।
- (ख) प्रकोप पीडितको आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि क्षतिको मूल्याङ्कनका आधारमा तत्काल राहत उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ग) प्राकृतिक तथा मानवीय प्रकोप व्यवस्थापनका क्षेत्रमा कार्य गर्ने सबै निकायहका बीच आपसी सहयोग, समन्वय र सहकार्यको वातावरण बनाउने ।
- (घ) प्रकोपबाट हुन सक्ने जोखिमलाई न्यून गर्न सहयोग पुऱ्याउने अभिप्रायले समय सापेक्ष नीतिगत तथा संस्थागत संयन्त्रमा सुधार ल्याउने ।
- (ङ) प्रकोपबाट हुन सक्ने हानी-नोक्सानीका बारेमा सचेतना फैल्याउन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणका लागि आवश्यक तयारी र जनचेतना फैलाउने ।
- (च) प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी एकीकृत कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि पहल गर्ने ।
- (छ) प्रकोप व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण, फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरणमैत्री योजना निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ज) प्रकोप पीडितको उद्धार तथा पुनर्स्थापनाका लागि गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका सबै कार्यालय, संघसंस्था बीच समन्वय गर्नुका साथै आवश्यक जनसहभागिता जुटाउन पहल गर्ने ।

८. नीति:

- (क) प्रकोप पीडितलाई तत्काल उद्धार कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- (ख) मानवीय आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तत्काल राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- (ग) प्रकोप पीडितको पुनर्स्थापनाका लागि तत्काल सहयोग पुऱ्याउने ।

(घ) प्रकोप पीडितहरूलाई एकीकृत रूपमा सहयोग उपलब्ध गराउन सम्बन्धित सबै सरोकारवाला र निकायहरू बीच समन्वय गर्ने ।

(ङ) विपद् तथा प्रकोपमा परेकाहरूको खोजी, उद्धार, राहत, पुनर्स्थापना लगायत समग्र विपद् व्यवस्थापनका लागि संरचना, योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

परिच्छेद-३

कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

९. कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था:

९.१ यस कोषको लक्ष्य उद्देश्यहरू हासिल गर्नका लागि देहाय बमोजिमको एक कोष व्यवस्थापन तथा सञ्चालक समिति रहनेछः

गाउँपालिका अध्यक्ष	- अध्यक्ष
गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष	- सदस्य
वडाध्यक्षहरू	- सदस्य
विपद् व्यवस्थापन समितिका संयोजक	- सदस्य
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख	- सदस्य
स्थानीय सुरक्षा निकाय प्रमुख	- सदस्य
विपद् तथा प्रकोप व्यवस्थापन क्षेत्रमा क्रियाशील	
संघसंस्थाका प्रतिनिधि	- सदस्य
विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउन सक्ने	
समितिले मनोनित गरेको एक जना	- सदस्य
प्रशासन शाखा प्रमुख	- सदस्य-सचिव

९.२ समितिको बैठक सामान्यतया वर्षमा ३ पटक (चौमासिक) बस्नेछ । विशेष परिस्थितिमा अध्यक्षको आदेश बमोजिम जुनसुकै समयमा बैठक बोलाउन सकिनेछ । अध्यक्षको आदेश बमोजिम सदस्य सचिवले बैठक बोलाउनेछ ।

९.३ समितिको तत्काल कायम सदस्य संख्याको कम्तीमा ५१ प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ । बैठकको निर्णय अध्यक्षले प्रमाणित गर्नुपर्ने छ ।

१०. कोष व्यवस्थापन तथा सञ्चालन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

विपद् व्यवस्थापन तथा प्रकोप विशेष कोष व्यवस्थापन तथा सञ्चालन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (क) विपद् तथा प्रकोप व्यवस्थापनका लागि आवश्यक स्रोत जुटाउने ।
- (ख) प्रकोप सम्बन्धी वार्षिक कार्य योजना तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि गाउँ कार्यपालिकामा पठाउने ।
- (ग) विपद् व्यवस्थापनका क्रममा खोजी, उद्धार, पुनर्स्थापना कार्य तथा विपद् व्यवस्थापन लागि मानवीय शक्ति परिचालन गर्ने गराउने ।
- (घ) विकास योजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा वातावरणमैत्री बनाउन सबै सरोकारवालाहरूसँग छलफल, आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- (ङ) विपद् तथा प्रकोपबाट पीडित व्यक्ति/परिवार/संघसंस्थालाई भौतिक तथा मानवीय क्षतिको लेखाजोखा गरी कोषको अवस्था हेरी रु. २०,००० सम्म आर्थिक राहत उपलब्ध गराउने ।
- (च) विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा भए गरेका कामहरूको अनुगमन गर्ने, निर्देशन दिने र सो कार्यहरूको प्रगति समीक्षा गर्ने ।
- (छ) गाउँपालिकामा विपद् प्रतिकार्य योजना, विपद् व्यवस्थापन योजना, जनशक्ति परिचालन लगायत विषयहरूमा सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- (ज) गाउँपालिकास्तरीय विपद् तथा प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

११. अध्यक्षको काम, कर्तव्य र क्षेत्राधिकार:

- (क) बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।
- (ख) बैठक बोलाउन सचिवलाई निर्देशन दिने ।
- (ग) बैठकमा प्रस्ताव तथा प्रतिवेदन पेश गर्ने गराउने ।
- (घ) समितिको सदस्यहरूलाई जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्ने तथा आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- (ङ) कोषको वित्तीय स्रोत जुटाउन र परिचालन गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।
- (च) विपद् तथा प्रकोपको तत्काल राहतका लागि अवस्था हेरी रु. १०,००० सम्म आर्थिक राहत उपलब्ध गराउने ।
- (छ) समितिको निर्णयहरू सार्वजनिक गरी पारदर्शिता कायम गर्ने गराउने ।
- (ज) समितिको तर्फबाट अन्य निकायमा प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने ।
- (झ) कोषको योजना तर्जुमा गर्न तथा स्वीकृत गर्न गराउन आवश्यक पहल गर्ने ।
- (ञ) कोषबाट भएका कामबारवाहीहरूको अनुगमन मूल्याङ्कन गर्ने गराउने ।

१२. सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- (क) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने ।
- (ख) अध्यक्षको परामर्शमा छलफलका विषयवस्तुहरू तयार गरी निर्णयार्थ बैठकमा पेश गर्ने ।

- (ग) बैठकको निर्णय लेखे, कोषका सबै कागजातहरू जिम्मा लिने ।
- (घ) कोषसँग सम्बन्धित सूचना, तथ्याङ्क तथा अभिलेखको संरक्षण तथा अद्यावधिक गर्ने ।
- (ङ) कोषको चल अचल सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने गराउने । साथै, प्रशासनिक तथा अन्य कामहरू गर्ने ।
- (च) कोषको कार्यक्रम तर्जुमा, स्वीकृति र कार्यान्वयन गराउन आवश्यक पहल गर्ने ।
- (छ) अध्यक्षले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१३. सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- (क) बैठकमा नियमित उपस्थित भई छलफलमा सक्रियतापूर्वक भाग लिने
- (ख) बैठकको निर्णयमा पुग्न मतदान गर्नुपर्ने भएमा मतदान गर्ने ।
- (ग) समितिको निर्णय तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्याउने ।
- (घ) अध्यक्षले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद- ४

आर्थिक तथा प्रशासनिक व्यवस्था

१४. कोषको वित्तीय व्यवस्थापन:

(१) समितिको नाममा एउटा कोष रहनेछ । जसमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:

- (क) गाउँ सभा तथा वडा समितिबाट विपद् व्यवस्थापन कोषका लागि विनियोजित रकम ।
- (ख) गाउँसभा तथा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णयानुसार प्राप्त हुने रकम ।
- (ग) दातृ निकाय, परियोजना, संघसंस्था, व्यक्ति लगायत अन्य विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम ।
- (घ) कोषलाई सेवा शुल्कबाट वापत प्राप्त हुने रकम ।
- (ङ) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान सहयोग ।

(२) कोषको रकम नजिकको कुनै बैंकमा एउटा छुट्टै खाता खोली जम्मा गरिने छ । कोषको सञ्चालन गाउँपालिकाका समितिका अध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र आर्थिक प्रशासन प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(३) कोषको लेखा परीक्षणसम्बन्धी व्यवस्था गाउँ कार्यपालिकाको लेखापरीक्षण बमोजिम नै हुनेछ ।

१५. कोषको आर्थिक व्यवस्था:

कोषको आर्थिक व्यवस्था यस निर्देशिकामा तोकिएको बमोजिम हुनेछ ।

१६. अन्य क्षेत्रमा खर्च गर्न नमिल्ने:

कोषमा जुन प्रयोजनका लागि रकम प्राप्त भएको हो सो प्रयोजन बाहेक अन्य क्षेत्रमा रकम खर्च गर्न पाइने छैन ।

१७. प्रशासनिक व्यवस्था:

कोषको प्रशासनिक व्यवस्था तथा आर्थिक व्यवस्था गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको कर्मचारीहरूबाटै सञ्चालन गरिनेछ ।

१८. बैठक भत्ता:

कोषको व्यवस्थापन समितिको बैठकमा भाग लिने पदाधिकारी तथा सदस्यहरूलाई नियमानुसार बैठक भत्ता उपलब्ध गराइनेछ ।

१९. कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी खर्चको व्यवस्था:

- (क) कोषबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरू कोषले आफैं वा अन्य सरकारी/गैरसरकारी निकायसँग समन्वय तथा साझेदारीमा गर्न सकिनेछ ।
- (ख) कोषले आफ्नो कार्यक्रमहरू आफैं वा गैर सरकारी संघसंस्थाहरूबाट सञ्चालन गर्न गराउने सक्नेछ ।

२०. आर्थिक सहायता सम्बन्धी व्यवस्था:

२०.१ अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि तत्काल राहत उपलब्ध गराउँदा देहाय अनुसारको भौतिक सम्पत्तिको क्षतिको वर्गीकरणको आधारमा आर्थिक सहायता राहत उपलब्ध गराइनेछ:

रु. ५० हजार सम्मको क्षतिका लागि	-रु. ३,०००।-
रु. ५० हजारभन्दा माथि १ लाख सम्मको क्षतिका लागि	-रु. ७५०००।-
रु. १ लाखभन्दा माथि ३ लाखसम्मको क्षतिका लागि	-रु. १०,५०००।-
रु. ३ लाखभन्दामाथि ५ लाखसम्मको क्षतिका लागि	-रु. १२,५००।-
रु. ५ लाखभन्दा माथि १० लाखसम्मको क्षति भएमा	- रु. १५,०००।-
रु. १० लाखभन्दा माथि २५ लाखसम्मको क्षति भएमा	- रु. १७,५०००।-
रु. २५ लाखभन्दा माथिको क्षति भएमा	- रु. २०,०००।-

२०.२ मानवीय क्षतिको हकमा समितिले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

२०.३ माथि जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कोषमा रकम नभएमा राहत उपलब्ध गराउन सकिने छैन ।

परिच्छेद - ५

विविध

२१. कोषबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने:

गाउँपालिका र गाउँपालिका अन्तर्गत क्रियाशील सबै संघ/संस्थाहरूले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा विपद् व्यवस्थापन कोषको समन्वय मात्र सञ्चालन गरिनेछ ।

२२. जाँचपास तथा फरफारक:

कोषबाट सञ्चालन गरिएका कार्यक्रमहरूको जाँचपास तथा फरफारक व्यवस्थापन समितिले गर्नेछ ।

२२. गाउँपालिकाको बजेट तथा योजनामा समावेश गर्ने:

कोषबाट स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा योजना गाउँपालिकाको वार्षिक विकास कार्यक्रम योजनामा समावेश गर्नुपर्नेछ ।

२३. निर्देशिकाको संशोधन:

यस निर्देशिकामा मर्यादित संशोधन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएमा व्यवस्थापन समितिको सिफारिशमा भूमे गाउँ कार्यपालिकाले गर्नेछ ।

२४. बचाउ र खारेजी:

(१) यस निर्देशिकामा व्यवस्था भएका कुराहरूको हकमा नेपालको संविधान, संघीय कानून र प्रदेश कानून तथा गाउँपालिकामा जारी ऐन तथा नियमावलीसँग बाझिएमा बाझिएको बुँदा स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

(२) कुनै कारणबाट कोष सञ्चालन हुन नसकेमा भूमे गाउँ कार्यपालिकाले कोष खारेज गर्न सक्नेछ ।

(३) कोष खारेज भएमा कोषको नाममा रहेको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति तथा दायित्व स्वतः भूमे गाउँपालिकाको नाममा हुनेछ ।

आज्ञाले,
चन्द्रसिंह श्रेष्ठ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत